

Návody na laboratorní cvičení z analytické chemie

Název úlohy:	Reakční kinetika
Úkol:	1. Určete rychlostní konstanty reakce tercetylchloridu s hydroxidem sodným při několika teplotách. 2. Vypočtete aktivační energii reakce 3. Změřte reakční doby v závislosti na stupni konverze α .

Teoretický princip:

Rychlostní konstanta k charakterizuje reakce z hlediska její rychlosti. Pro rychlostní konstantu reakce I. řádu platí vztah

$$k = \frac{1}{\tau} \cdot \ln \frac{c_0}{c_0 - x} \quad (1)$$

kde τ je čas, c_0 - počáteční koncentrace výchozí látky, x - úbytek koncentrace této látky za dobu τ

Tento úbytek můžeme vyjádřit pomocí stupně konverze α . Stupeň konverze je v podstatě úbytek z 1 molu reagující látky. Proto $x = c_0 \alpha$.

Pak můžeme psát rovnici ve tvaru:

$$k = \frac{1}{\tau} \cdot \ln \frac{1}{1 - \alpha} \quad (2)$$

Rychlostní konstanta závisí na termodynamické teplotě podle Arrheniovy rovnice

$$k = A e^{-E_a/RT} \quad (3)$$

kde A je tzv. frekvenční faktor (veličina, která souvisí s počtem srážek molekul), E_a - aktivační energie, tj. minimální energie, kterou musí molekuly při srážce mít, aby došlo k reakci (počítáno na 1 mol).

Logaritmováním rovnici (3) linearizujeme:

$$\ln k = \ln A - \frac{E_a}{R} \frac{1}{T} \quad (4)$$

Grafickým vyjádřením závislosti $\ln k$ na $1/T$ je přímka, z jejíž směrnice vypočteme aktivační energii.

Pro výpočet rychlostní konstanty k podle rovnice (2) musíme znát stupeň konverze α a čas τ . Stupeň konverze se zvolí poměrem výchozích látek a reakční doba se v tomto případě určí podle barevné změny acidobazického indikátoru (až se spotřebují ionty OH^- reakcí s tercetylchloridem, změní se zbarvení roztoku).

Postup práce:

Do dvou titračních baněk o objemu 50 ml odpipetujte 10 ml roztoku 2-chlor-2-metylpropan v acetonu o koncentraci 0,1 mol/l. Do jiných dvou baněk odměřte 2 ml 0,1M NaOH, 10 ml vody a přidáme 3 kapky roztoku bromfenolové modře. Baňky zazátkujte, vložte do termostatu a temperujte na zvolenou teplotu asi 15 min. Po vytemperování vlijte vodný roztok NaOH do baňky s 2-chlor-2-metylpropanem a zamíchejte. Od okamžiku slití roztoků měřte stopkami čas. Stopky zastavte v okamžiku, kdy zpozorujete první barevnou změnu indikátoru. Měření provádíme dvakrát vedle sebe a k výpočtu vezmeme průměrný čas. Stejným způsobem postupujte při dalších teplotách. **První měření provedeme při laboratorní teplotě.** Teprve pak nastavujte postupně vyšší teploty – asi po 5 °C maximálně do 40 °C. Vypočtete jednotlivé rychlostní konstanty. Z výchozího množství 2-chlor-2-metylpropanu zreaguje jedna pětina ($\alpha = 0,2$). Sestrojte graf závislosti rychlostní konstanty na teplotě.

Naměřené a vypočtené hodnoty sestavíme do tabulky :

$\frac{T}{K}$	$\frac{T^{-1} \cdot 10^3}{K^{-1}}$	$\frac{\tau}{s}$	$\frac{\bar{\tau}}{s}$	$\frac{k \cdot 10^3}{s^{-1}}$	$\ln\left(\frac{k}{s^{-1}}\right)$
---------------	------------------------------------	------------------	------------------------	-------------------------------	------------------------------------

Do grafu vyneste vypočtené hodnoty $\ln k$ proti převráceným hodnotám termodynamické teploty. Experimentálními body proložte přímkou, z jejíž směrnice vypočtete aktivační energii.

Jiné možné úkoly:

1. K 10 ml roztoku 2-chlor-2-metylpropan přidejte postupně roztoky obsahující 1 až 6 ml 0,1M NaOH doplněné do 10 ml vodou a obsahující bromfenolovou modř (stupeň přeměny je tedy postupně 0.1, 0.2, 0.3, 0.4, 0.5). Měřte při jedné a téže teplotě reakční doby. Do grafu vyneste stupeň přeměny (nebo množství výchozí látky) v závislosti na čase. Určíme poločas reakce.
2. Ponecháte stupeň přeměny 0,2 , teplotu 30°C, ale nepřidávejte do reakční směsi vodu. Měla by se ukázat úloha vody v reakčním mechanismu.